

stændige, for det Antal, der, selv om de have Bolliger, have dem under saadanne Forhold, at de, dersom de ikke i Forhold, som kunne være dem en Samvittighedsfag, følge en Andens Samvittighed eller Mangel paa Samvittighed, ere borte med Maaneders Varsel fra deres Hjem? Hvad kan der gjøres for dem dels for at forbedre deres materielle Kaar, dels for at selvstændiggjøre deres borgerlige Stilling? Jeg spørger Ministeren med disse Forbemærkninger: Er det ikke saa, at der omtrent gives 200,000 Smaaamænd i Danmark udenfor Bjerne, der til Brug have Jordlodder paa fra en Tønde Hartkorn ned eller slet ingen; men tilhammen ligesaa megen Jord som 1,956 Proprietærer og Herremænd have? 200,000 Familier paa den ene Side og 1,956 Proprietærer og Herremænd paa den anden Side have paa Landet udenfor Bjerne lige megen Jord til at ernære sig af. Det er runde Tal paa de 56 nær; men jeg spørger den høitærede Minister — det ligger udenfor hans specielle ministerielle Omraade — Er det ikke rigtigt? Og tror man saa ikke, at det vil blive en Samfundsfag af allerførste Rang, at faae overveiet, hvorledes det staar sig med det saa overveiede Tal paa Familiefædre paa Landet udenfor Rjovtæderne, hvordan Udviklingen vil foregaa, og hvorledes Tallene i den Henseende ville forøges, hvis Bonden skal fortætte under saa trange og økonomiske Kaar som hidtil, og om det ikke efterhaanden vil skabe os en Tilstand her i Landet, som bliver herst farlig for hele det materielle Liv og for Folkelivet i det Hele taget, idet de materielle Kaar i saa væsentlig Grad betinge de aandelige Fremskridt paa alle Omraader? Kunde den ærede Minister ikke oplyse os om, i hvilken Grad vor Udvikling i de senere Aar er gaaet henimod en rig Herremænds- og en Proprietærstand paa den ene Side med vedvarende uberettigede Privilegier fra gamle Dage paa mange Omraader og en Slags aararist Proletariat paa den anden, medens Mellemstanden, der kan leve nogenlunde selvstændig, bliver svagere og svagere i Tal, og nu svørger jeg den høitærede Minister, hvilke Overveielser han der først og fremmest har Ansvaret for Sagttagelsen af disse Fænomener, har anstillet for at hæmme denne Udvikling, hvis den er faretruende i den af mig nævnte Retning; og endelig, hvad der kan gjøres, for at den store Masse ikke skal komme til at føre et, jeg havde nær sagt umenneskeligt Liv i Manglen af de nødvendige Livsbetingelser. Det er min Mening, at vi udvilde os henimod den strenge Nødvendighed af, at der gjøres gjældende en hel anden Fordeling af Jordbestid-

delsen her i Landet, end det nu er Tilfældet. Tag de henimod 40,000 Tdr. Hartkorn — maaste det er lidt nok — der bestides af de store Gaarde, tag blot Halvdelen af denne Jordbestidelse og gjør den i Almenvellets Navn efter Grundlovens Forskrifter til Gjenstand for Expropriation i forskellige Egne af Landet for at skaffe mere Jord, som man taler saa meget om, til Smaaafolt, for at skaffe selvstændige Besiddelser til danske Borgere i de Egne af Landet, hvor det kan lade sig gjøre, fordi der findes disse overslødige større Ladegaarde til Herregaardene osv.; som hensigtsmæssigt kunde bortskjæres. Frem da Sagen og laa paa anden Maade og knyt dertil hensigtsmæssige Foranstaltninger for Dyrtningen af Smaalodder, saaledes at de kunne give nogenlunde Udbytte for den enkelte Mand. Er det ikke tilstrækkeligt for at frelles fra et lidende Proletariat, men vi fremdeles skal have det stærke Udvandring for om muligt at skaffe Brødet, saa se — det er ikke en ny Tanke for mig — at hjælpe danske Mennesker, der ere nødte til at søge Brødet i fremmede Lande, til at gaa denne Vej uden at gaa under, og det er overordenlig let gjort for Staten. Skandinaver ere f. Ex. godt lidte i Nordamerika; endnu er det saa, at der ved Statens Hjælp vil kunne skaffes Territorier for dem, vi ikke kunne skaffe Brødet. Ved passende Foranstaltninger fra Statens Side og ellers ved private Kræfter kan der tilveiebringes virkelig forstandige Udvandringsbetingelser, som skabe et lille Danmark andet Steds for de Kræfter, der her ere overslødige, eller navnlig for dem, der ikke her kunne finde Brødet paa menneskeværddig Maade. Men hele Spørgsmaalet, som denne Lovtitel tyder paa, er Landarbejdernes Kaar, hvad enten de ere Husmænd med Jord eller uden Jord, og det er et Spørgsmaal, som efter min Formening ikke lader sig afvise fra Folkethinget med indskrænkede Smaaaparagrafer i Haab om, at det andet Thing skulde stænte det velvillige Overveielse. Det kan ikke behandles tilstrækkelig paa den Maade. Skal det behandles, maa det ske paa den Maade, at et Folkething med Grunde fra Sagens egen Natur og med den politiske Magt, som Støtte i den store, brede Befolkning giver, kræver, hvad Retfærdighed og Billighed tilsigter paa dette Omraade. Der er intet Vaand, intet gammelt Privilegium, ingen Lovbestemmelse, ingen virkelig eller saakaldt Giendomsret, der er til Hinder for at gennemføre det, som er Samfundsretfærdighed og Samfundsbillighed, naar vi ville tage Sagen alvorlig for Die. Vil den ærede Minister give os de af